

ЗВ'ЯЗОК АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ З ЕМОЦІЙНИМ ІНТЕЛЕКТОМ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

В умовах кардинальних соціально-економічних і політичних змін українського суспільства особливої значущості набувають здібність адаптуватись до нових умов, здатність до усвідомлення та розуміння як власних емоцій, так й емоцій оточуючих людей. Дані здібності розглядаються в рамках концепції емоційного інтелекту.

Актуальність проблеми пов'язана з тим, що люди з низьким рівнем емоційного інтелекту можуть мати порушення в міжособистісних стосунках, можуть неналежним чином виконувати службові та сімейні обов'язки, все це може призвести до руйнування психологічного клімату, до погіршення здоров'я. Саме тому досить важливо розглянути проблему проявів та розуміння людьми емоцій, проблему

значення емоційного інтелекту для сучасної людини, особливо для її якісного виконання професійних завдань в системі «людина-людина».

Виникає науково-дослідне запитання про результативність роботи людини з низьким емоційним інтелектом, коли специфіка роботи припускає інші показники цієї особистісної характеристики. Так, для працівників соціальних служб, які працюють з різними категоріями населення, підвищуються вимоги до професійно важливих якостей. На нашу думку, щоб професійне становлення соціального працівника проходило продуктивно і перспективно, потрібно на початковому етапі – на етапі навчання у закладах вищої освіти звертати увагу на рівень емоційного інтелекту студента та на його особистісні характеристики.

Специфіка та структура емоційного інтелекту ґрунтовно досліджувалася в роботах зарубіжних вчених таких, як: Дж. Гілфорд, Х. Гарднер, Дж. Мейер, Д. В. Люсін та вітчизняних дослідників – О. Г. Асмолов, Д. Б. Боговяленська, С. В. Бондар [3]. Дослідники зауважують, що життєвий успіх людини визначається не лише завдяки її розумовим здібностям. Більшу значущість мають здібності до самопізнання, емоційна зрілість, а також вміння виразити свої почуття та відчувати моральний стан інших людей. На думку Д. Гоулмана, саме рівень емоційного розвитку визначає життєву та професійну успішність особистості [1].

Наступною, важливою характеристикою ми вважаємо – акцентуацію характеру. Акцентуація характеру в розумінні К. Леонгарда – це, по суті, та ж індивідуальна риса, але вона має тенденцію до переходу в патологічний стан. Якщо певна риса виражена більше за інші, то вона накладає відбиток на особистість, на її стиль життя, коло інтересів та спілкування, а також не виключений перехід до патологічного характеру, а це в подальшому призведе до руйнування структури особистості, а як наслідок до втрати нею можливості працювати в сфері «людина-людина» [2]. Тому доцільним буде емпірично дослідити як рівень емоційного інтелекту пов'язаний з акцентуаціями характеру у соціальних працівників.

Для проведення емпіричного дослідження виявлення зв'язку рівня емоцій-

ного інтелекту з акцентуаціями характеру соціальних працівників ми обрали: опитувальник емоційного інтелекту Д. Люсіна та методика визначення акцентуації характеру К. Леонгарда (Г. Шмішека). Вибірку дослідження склали 10 соціальних працівників.

Після проведення емпіричного дослідження ми застосували математичні методи за допомогою них виявили 3 обернені кореляційні зв'язки. Встановлено, що збуджувана акцентуація характеру знаходиться в оберненому зв'язку з рівнем внутрішньоособистісного емоційного інтелекту. Це означає, що людина із збуджуваним типом характеру проявляє недостатню керованість власними емоціями, їй характерна підвищена імпульсивність, грубість, гнівливність, схильність до хамства, до непорозуміння і конфліктів. Така особистість не є гармонійною, їй важко керувати власними почуттями та емоціями, тому не дивно, що здатність до розуміння власних емоцій і управління ними, тобто високий внутрішньоособистісний інтелект, у такої людини буде недостатньо розвиненим.

Виявлено також, що збуджувана акцентуація знаходиться в оберненому зв'язку із здатністю до управління своїми та чужими емоціями. Тобто, можна сказати, що людина, яка має збуджуваний тип характеру не зможе керувати власними емоціями. Це можна пояснити тим, що особа, яка не вміє себе контролювати, її бажаннями керують фізичні потяги, підвищена імпульсивність заважає їй стримуватися в багатьох ситуаціях, у неї завжди активна позиція в конфліктах. Тому зрозуміло, що соціальному працівнику з такими досить стійкими і яскравими рисами характеру, буде важко управляти своїми емоціями, знижувати їхній негативний вплив на оточуючих і в деяких випадках це може стати на заваді професійному зростанню особистості.

Також ми виявили обернений зв'язок між емотивною акцентуацією характеру та здатністю управляти емоціями інших. Для емотивних людей характерні сильна чутливість, тривожність, висока експресивність. Поряд з цим вони сильно співпереживають іншим людям або тваринам, досить чуйні та сердечні. Але сукупність таких якостей заважає їм об'єктивно оцінювати дійсність, допомагати іншим стримувати небажані прояви занадто сильних почуттів тощо. Такі люди по своїй природі дуже вразливі, будь-які життєві події сприймаються ними серйозніше, ніж іншими. Для соціального працівника з вираженою емотивною акцентуацією буде складно впливати на інших людей, заспокоювати їх, знижувати інтенсивність їх хвилювань. Важливо, що більшість соціальних працівників, що брали участь у нашому дослідженні мають саме такі характеристики. А у поєднанні з іншими індивідуально-типологічними особистісними якостями, які ми у перспективі плануємо досліджувати, дозволять скласти психологічний портрет соціального працівника.

Отже, враховуючи, що основу емоційного інтелекту соціальних працівників складають особистісні якості, що впливають на ефективність роботи з клієнтом та успішне вирішення його проблем, вважаємо, що емоційний інтелект – це необхідна складова професійної компетентності соціального працівника. І результати нашого дослідження є актуальними й корисними для керівників державних установ, для проведення більш якісного профвідбіру кандидатів на посаду соціального працівника.

Список літератури

1. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект / Дэниел Гоулман; пер. с англ. А. П. Исаевой. – М.: АСТ, Владимир: ВКТ, 2009. – 478 с.

2. Карвасарский Б. Д. Клиническая психология: учебник для вузов / Б. Д. Карвасарский. – [4-е изд.]. – СПб.: Питер, 2004. – 553 с.

3. Люсин Д. В., Марютина О. О., Степанова А. С. Структура эмоционального интеллекта и связь его компонентов с индивидуальными особенностями: эмпирический анализ / Д. В. Люсин, О. О. Марютина, А. С. Степанова // Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования / Под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова. М.: Институт психологии РАН, 2004. – С. 128-140.

Науковий керівник: Лич О. М., канд. психол. наук, доцент